

**Анализа историјских
личности у циљу
разумевања како
и зашто су различито
схваћене**

ALEXANDER the GREAT

**КАТРИА ТОМКО
& СТИВЕН СТЕГЕРС ИЗ
ЕУРОКЛИА**

извршни уредници

**МАРЏОЛЕИН ДЕЛВОУ
& ХАНА ЗЕЛИНСКА ИЗ
ФОНДАЦИЈЕ ЕВЕНС**

помоћни уредници

ДАВИД СИПНИЕВСКИ

Дизајн и креативна режија

Посебно хвала ауторима Некада давно ...
Живели смо заједно - заједничког пројекта
удружења наставника историје из земаља
бивше Југославије и шире - за допринос
стратегии „Анализирање историјских лич-
ности како би разумели како и како зашто
их другачије доживљавају» обезбеђивањем
примарних историјских извора.

Гентиан Деђа

Гентиан Деђа има 15 година искуства у настави историје и географије и потпредседник је Удружења наставника историје у Албанији „Млади и историја“. Магистрирао је на Универзитету у Тирани и хонорарно ради као педагог на Универзитету у Елбасану. Гентиан је коаутор уџбеника, радио је као национални координатор пројекта eРАСТ и бави се сећањима као тренер наставника.

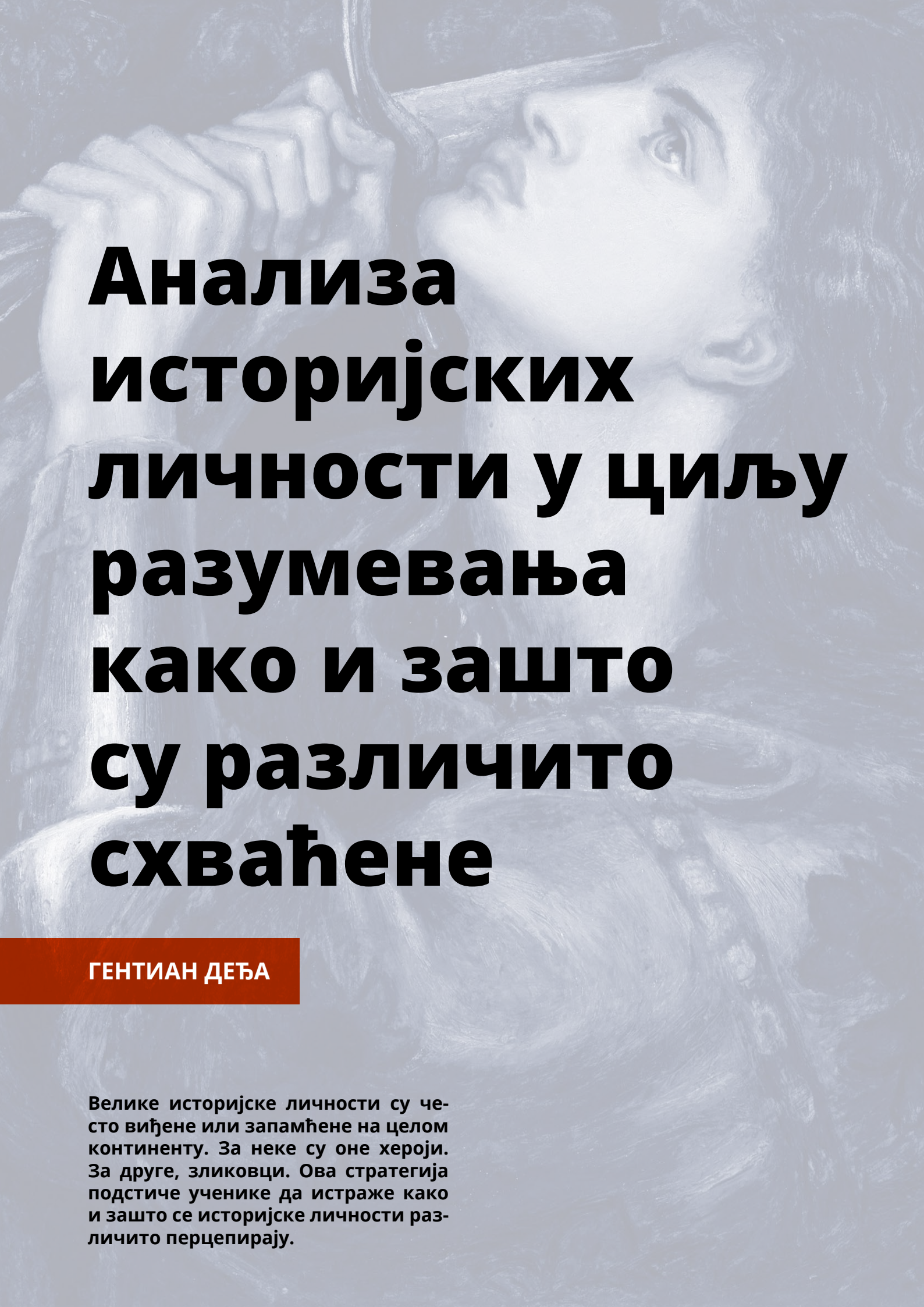
Гентианова стратегија - Анализирање историјских личности како бисмо разумели како и зашто их другачије доживљавамо - фокусира се на анализу кључних личности из прошлости - недавне или древне - и како их доживљавају или памте на различитим местима. Ученици се подстичу да погледају историјске интерпретације ових фигура - од текстова преко споменика до савремених медија - како би утврдили како их различите групе доживљавају. Затим се од њих тражи да истраже историјски контекст који стоји иза ових схватања како би предложили разлоге због којих се ове фигуре памте на такав начин. Ова стратегија наглашава конструкцију историје и подстиче ученике да критички приступе доминантним наративима. Овај план лекције део је петоделне серије

наставних стратегија коју су осмислили и тестирали наставници за наставнике. Општи циљ Дељења европских историја је да помогне младим људима да разумеју сложеност, многострукост и транснационални карактер европске историје и препознају како историја може да укључи све у разумевање Европе. За више информација посетите sharingeuropeanhistories.eu.

EuroClio
Inspiring History
and Citizenship Educators

**Evens
Foundation**

Анализа историјских личности у циљу разумевања како и зашто су различито схваћене

ГЕНТИАН ДЕЂА

Велике историјске личности су често виђене или запамћене на целом континенту. За неке су оне хероји. За друге, зликовци. Ова стратегија подстиче ученике да истраже како и зашто се историјске личности различито перцепирају.

ПРЕГЛЕД СТРАТЕГИЈЕ

Ова наставна стратегија фокусира се на анализу кључних личности из прошлости - скорашње или давне. Од ученика се тражи да се усредсреде на једну фигуру како би анализирали како се она доживљава или памти на различитим местима.

Ученици се подстичу да погледају историјска тумачења ових фигура - од текста преко споменика до савремених медија - како би утврдили како их свака држава/регион доживљава. Да ли их доживљавају позитивно или негативно? Од ученика се тражи да истраже историјски контекст који стоји иза ових перцепција како би претпоставили разлоге због којих се ове фигуре тако доживљавају.

КОЈИ ЈЕ ЦИЉ ОВЕ СТРАТЕГИЈЕ?

Ова стратегија има за циљ да подстакне ученике да сагледају даље од доминантних историјских наратива своје земље или заједнице. Гледајући како различити људи доживљавају исту фигуру, суочавају се са чињеницом да често постоје вишеструка тумачења историје и историјских личности.

Стратегија ће нагласити да је историја конструисана и подстаћи ће ученике да критички приступе доминантним наративима којима су подучавани.

A vintage military aircraft, possibly a P-51 Mustang, is shown in flight against a dark blue sky. The aircraft is viewed from a low angle, showing its wings and tail. The tail features a white cross symbol. Below the aircraft, a city is visible, with a red-tinted overlay on the lower portion of the image. The text is overlaid on the red-tinted area.

**Шта вам је
потребно за
употребу ове
стратегије
у вашој
учионици?**

КОРАК 1: ПРИПРЕМИТЕ МАТЕРИЈАЛЕ

Да бисте спровели ову активност, прво морате прикупити материјале о историјској личности коју желите да проучавате. Материјали би требали бити транснационална колекција различитих схватања исте фигуре да би стратегија функционисала. Постоје две могућности:

Корак 1 - Могућност 1 - Користите већ припремљене материјале

Користите готове материјале. На пример, на historiana.eu постоје материјали о Гаврилу Принципу који се могу користити за ову стратегију.

Корак 1 - Могућност 2 - Припремите сами материјале

Да бисте саставили ефикасну транснационалну колекцију материјала, потребно је да:

А. Изаберете одговарајућу историјску личност за проучавање
Стратегија ће најбоље функционисати са личностима:

- које се доживљавају на различите начине. На пример, одаберите личности које би у једној земљи могле бити виђене као хероји, а у другој као негативци.
- за које постоји лако доступан материјал. Покушајте да пронађете различите приказе ове личности у уџбеницима, статуама и медијима. Није неопходно имати сва три, али што више извора информација имате из најширег спектра земаља, то ће резултати бити бољи.
- које су познате. Ово ће више и боље заинтересовати ученике.

Б. Припремите материјале

Упознајте се са наративом историјске личности коју проучавате. Чврста позадина је кључна пре било чега другог. Шта се сигурно зна? Шта је неизвесно? Који су уобичајени митови у вези личности? Затим пронађите материјал о изабраној историјској личности из различитих земаља или заједница.

ГДЕ МОГУ НАЋИ ПРИМЕРЕ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ ЗЕМАЉА/ЗАЈЕДНИЦА?

Уџбеници

у својој земљи и користећи мрежу ЕуроКлио

Споменици/Спомен-плоче

преко колекција попут Европеане или претрагом на интернет претраживачу

Медијска представљања

преко колекција попут Европеане или претрагом на интернет претраживачу

- Када тражите приказе, потражите најочигледније које можете пронаћи јер ће ово помоћи ученицима, нпр. оне који приказују ове личности скроз негативно или позитивно.
- Имајте на уму да медијска представљања, посебно постови на друштвеним мрежама, могу да користе слике у расистичке или сврхе мржње што не треба промовисати у учионици.
- Ограничите број приказа које пронађете на три или четири по врсти материјала. Више ће овај задатак учинити немогућим за спровођење у дело.
- Биће неопходно пружити одређени контекст статуама и медијским представљањима: Ко их је створио? Када? Где? У коју сврху? За коју публику? Ко их је финансирао?

КОРАК 2: КОРИСТИТЕ МАТЕРИЈАЛЕ У УЧИОНИЦИ

Активност 1

Ова активност упознаје ученике са причом.

Пре него што ученици анализирају било који од различитих приказа историјске личности, од пресудног је значаја да знају причу и кључне догађаје из њиховог живота. То се може учинити на неколико начина, међу којима су:

- Читање приче, разјашњавање онога што је чињенично познато и шта се претпоставља.
- Навођење ученика да креирају временску линију или причу о тој личности.

На крају ове активности, објасните ученицима да, иако је ово прича историјске личности, није нужно да је сви људи гледају на исти начин. Истакните чињеницу да је историја конструисана и подстакните ученике да сагледају различите приказе.

Активност 2

Ова активност ученицима даје увид у различите представе историјске личности.

Поделите ученике у групе. Свака група ће истражити представе - споменике, спомен-плоче, новинске чланке, видео записе, итд - о Гаврилу Принципу како би боље разумели како га се доминантно сећају и памте различите групе у различитим заједницама.

- Истраживање начина презентовања личности (у школским уџбеницима) у различитим земљама може им помоћи да схвате како се та личност званично доживљава у тој земљи.
- Истражујући како је личност представљена на споменицима и спомен-плочама у различитим земљама или заједницама, помоћи ће им да схвате како се одржава сећање на њу.

- Истражујући како је та личност представљена у савременим медијима у различитим земљама или заједницама, помоћи ће им да схвате како се најчешће та личност памти.

Свакој групи треба дати празан образац сличан оном који се налази на крају ове стратегије (слика 1).

Док то раде, од пресудне је важности да се ученици не фокусирају на оно што сматрају најбољим представљањем; него би се требали усредсредити на детаље сваког приказа.

Дискусија 1

Ова дискусија омогућава ученицима да упореде и анализирају различите перцепције и свеобухватно размисле о импликацијама одступања у представљању.

Када се истраживање заврши, важно је разговарати о налазима. За подстицање дискусије могу се користити нека од следећих питања:

- Постоје ли разлике између начина на који уџбеници, статуе и медији представљају ову личност? Зашто?
- Да ли постоји више сличности или разлика између начина на које се ова личност доживљава?
- Зашто различити људи исту историјску личност доживљавају на различите начине?
- Да ли се перцепција ове личности променила током времена? Зашто?
- Како бисмо могли да превазиђемо неке разлике које постоје у начинима на које доживљавамо ову личност?
- Зашто би различита перцепција ове личности могла бити опасна?
- Шта су наша истраживања показала о природи историје и начину на који се сећамо прошлости?

СА КОЈИМ ПРЕПРЕКАМА СЕ МОЖЕ СУОЧИТИ НАСТАВНИК КОЈИ КОРИСТИ ОВУ СТРАТЕГИЈУ?

Избор одговарајуће историјске личности

Избор контрастних представа је кључан за функционисање ове стратегије. Оне морају бити разумљиве ученицима и другачије. Језик може бити препрека за проналажење правих извора.

Недостатак контекста

Да би стратегија функционисала, ученици треба да знају у ком контексту је настао приказ. Потребни су им подаци о времену, месту и ствараоцу. У супротном, они неће моћи да направе тачне закључке. Ови подаци нису увек лако доступни.

КАКО МОЖЕТЕ УЧИНИТИ ОВУ СТРАТЕГИЈУ ИНКЛУЗИВНИЈОМ?

Додатном подршком за ученике са слабијим постигнућима

Осигурајте да ученици знају шта су историјске представе. Можда би било добро показати им савремене слике познатих личности и питати их какве карактеристике имају. Да ли изгледају као хероји или зликовци?

Такође бисте могли да задате ученицима да посматрају статуе или спомен-обележја, јер је ово медијум мање оптерећен текстом и карактеристике личности су обично хиперболичане и очигледније. Можете им дати листу захтева. На пример:

- Шта представља ова статуа?
- Да ли су људи који су направили ову статуу поносни на ову личност? На основу чега то можете рећи?
- Како позира ова личност? Зашто је уметник поставио личност у ову позу?

Стварањем изазова за ученике са високим постигнућима

Замолите ученике да истраже личности у својој земљи или заједници које одређене групе другачије доживљавају. Ученици могу изнети своја открића/размишљања у дискусији у учионици како би се чуле и перцепције мањина и подвукло да не постоји неспоран наратив.

Изазовите ученике да пронађу додатне различите приказе исте историјске личности. Замолите их да објасне разлике и њихове узроке.

Ако постоје правни прописи о историјском сећању на ову личност, позовите ученике да га прегледају и анализирају. Који би могли бити мотиви за доношење закона? Ово би могло захтевати од наставника да поједностави језик.

A historical black and white photograph of a funeral procession in Sarajevo. The image shows a horse-drawn carriage in the foreground, with several people walking alongside it. In the background, a large crowd of people is gathered, and a horse-drawn carriage is visible. The scene is set in a city street with buildings and windows in the background. The image has a grainy, historical quality.

Пример примене ове стратегије

ХИСТОРИАНА – САРАЈЕВСКИ АТЕНТАТ

Активност 1

Обезбедите ученицима историјски контекст - кроз предавање, дискусију и/или брошуру.

Пре него што ученици анализирају било који од различитих приказа Гаврила Принципа, од суштинске је важности да знају причу и кључне догађаје у његовом животу. На крају ове активности, објасните им да, иако је ово прича Гаврила Принципа, није нужно да сви људи на њега и његове поступке гледају на исти начин. Истакните чињеницу да је историја конструисана и подстакните ученике да спознају различите представе.

САРАЈЕВСКИ АТЕНТАТ

Анексиона криза била је резултат анексије територије Босне и Херцеговине у Аустроугарско царство (1908-1909) и балканских ратова који су уследили (1912-1913). До 1914. године однос између Србије и Аустроугарске империје се погоршао. Припајајући Босну и Херцеговину, Аустроугарско царство је продрло дубоко на Балкан до граница Србије. Након Балканских ратова, велике силе су се упустиле у борбу за поделу земаља. Аустроугарско царство, Немачка и Италија с једне, а Француска, Велика Британија и Русија с друге стране, умешале су се дипломатским интервенцијама и припремом за могући оружани сукоб.

Паралелно са овим развојем почели су да расту јужнословенски омладински покрети. Залагали су се за идеју јужнословенског јединства. Циљ им је био да униште Хабзбуршку монархију како би ујединили све јужнословенске нације у једну заједничку државу под вођством Србије. Омладина се организовала у тајне групе, а средства за политичка рушења често су била убиства истакнутих представника Монархије.

Свесна погоршања односа, Аустроугарска монархија је, као демонстрацију своје моћи на Балкану, организовала војне маневре у лето 1914. године. Њих је спроводио престолонаследник, надвојвода Франц Фердинанд лично.

Током надвојводине посете Сарајеву 28. јуна 1914, чланови организације Млада Босна, Гаврило Принцип, Недељко Чабриновић, Трифко Грабеж, Васо Чубриловић, Цвјетко Поповић, Мухамед Мехмедбашић, Данило Илић и други, извршили су атентат на наследника и његову супругу Софију. Аустроугарска монархија је за овај догађај кривила Србију и убрзо након тога објавила рат. Уследило је објављивање рата и укључивање других земаља у сукоб. Искра атентата запалила је велику ватру Првог светског рата.

У историографији су Сарајевски атентат и умешаност Србије приказани на различите начине. Док су атентат неки оправдавали херојским чином омладинске организације Млада Босна која се желела ослободити страних власти, за друге су Гаврило Принцип и остали атентатори били злочинци и њихов чин је жестоко критикован.

ЕНЦИКЛОПЕДИЈА БРИТАНИКА

Гаврило Принцип, (рођен 25. јула [13. јула, стари календар] 1894, Обљај, Босна - умро 28. априла 1918, Терезијанштат, Аустрија), јужнословенски националиста који је извршио атентат на надвојводу Франца Фердинанда, наследника аустроугарског престола, и његову супругу, Софију, војвоткињу фон Хохенберг (рођена Хотек), у Сарајеву, Босна, 28. јуна 1914. Принципов акт је Аустроугарској дао изговор да тражи отварање непријатељства против Србије и тако убрзао Први светски рат. У Југославији – јужнословенска држава коју је замислио – Принцип је почео да се сматра националним херојем. Рођен у сељачкој породици босанских Срба, Прин-

цип је био обучен за тероризам у српском тајном друштву познатом као Црна рука (право име Уједињење или Смрт, „Union of Death“). Желећи да уништи аустроугарску власт на Балкану и да уједини јужнословенске народе у федералну нацију, сматрао је да први корак мора бити атентат на члана хабзбуршке царске породице или високог званичника владе.

Сазнавши да ће Франц Фердинанд, као генерални инспектор царске војске, бити у званичној посети Сарајеву у јуну 1914. године, Принцип, његов сарадник Недељко Чабриновић и још четворица револуционара чекали су надвојводину поворку 28. јуна. Чабриновић је бацио бомбу која се одбила са надвојводиног аутомобила и експлодирала испод следећег возила. Убрзо касније, у току надвојводине вожње у болницу у посету официру рањеном бомбом, Принцип је убио Франца Фердинанда и Софију, а рекао је да није циљао на војвоткињу већ на генерала Оскара Поћорека, војног гувернера Босне. Аустроугарска је сматрала Србију одговорном и објавила јој је рат 28. јула.

Након суђења у Сарајеву, Принцип је осуђен (28. октобра 1914) на 20 година затвора, максималну казну дозвољену за особу млађу од 20 година на дан њеног злочина. Вероватно туберкулозан пре затвора, Принцип је подвргнут ампутацији руке због туберкулозе костију и умро је у болници у близини свог затвора.

Информације о наводу „Гаврило Принцип“

Датум објаве: 24. април 2020.

УРЛ: <https://www.britannica.com/biography/Gavrilo-Princip>

Активност 2

Ова активност наводи ученике да погледају различите приказе Гаврила Принципа.

Поделите ученике у групе. Свака група ће истражити представе - споменике, спомен-плоче, новинске чланке, видео записе, итд - о Гаврилу Принципу како би боље разумели како га се доминантно сећају и памте различите групе у различитим заједницама.

Свакој групи треба дати празан образац сличан оном који се налази на крају ове стратегије (слика 2).

Док то раде, од пресудне је важности да се ученици не фокусирају на оно што сматрају најбољим представљањем; него би се требали усредсредити на детаље сваког приказа.

Дискусија 1

Ова дискусија омогућава ученицима да упореде и анализирају различите перцепције и свеобухватно размисле о импликацијама одступања у представљању.

Када се истраживање заврши, важно је разговарати о налазима. За подстицање дискусије могу се користити нека од следећих питања:

- Које су разлике у начинима на које различити извори представљају Гаврила Принципа?
- Зашто различити људи доживљавају Гаврила Принципа на различите начине?
- Да ли се перцепција Гаврила Принципа променила током времена? Зашто?
- Да ли има више сличности или разлика у начинима на које се доживљава Гаврило Принцип?
- Како бисмо могли да превазиђемо неке разлике које постоје у начинима на које доживљавамо Гаврила Принципа?
- Зашто различите перцепције њега могу бити опасне?
- Шта су наша истраживања показала о природи историје и начину на који се сећамо прошлости?

**Пример
материјала
о историјској
личности**

ГАВРИЛО ПРИНЦИП

КАКО ЈЕ ГАВРИЛО ПРИНЦИП ЗАПАМЋЕН У ЈАВНОСТИ?

Перспектива 1 – Анти-Принцип

Натпис на споменику, 1917. „На овом месту надвојвода Франц Фердинанд и његова супруга, војвоткиња Софија од Хохонберга дали су своје животе и пролили крв за Бога и Отаџбину“

Перспектива 2 – Про-Принцип

Београдска улица која носи име Гаврила Принципа.

Стац / CC BY-SA

Поновно одигравање атентата на аустријског надвојводу Франца Фердинанда 28. јуна 1914. године у Сарајеву, где су босански Срби открили статуу у знак сећања на атентатора Гаврила Принципа.

*Фотографија Дамира Спанића са Unsplash
УРЛ: <https://unsplash.com/photos/CSGom5WecgA>*

Отисци стопала и плоча Гаврила Принципа постављени 1945. године

Са овог места 28. јуна 1914. године, Гаврило Принцип је својим хицем изразио национални протест против тираније и векове чежње нашег народа за слободом.

Спомен-плоча постављена 6. маја 1945. године и спомен-трагови Г. Принципа постављени 1956. године.

УРЛ: <http://g-ecx.images-amazon.com/images/G/01/wikipedia/images/b67c09a14e346968a34ce5b9ec165b8746cee8aa.jpg>

Слике и подаци о изградњи и изради гробнице за атентаторе 1920. године

Данас у Сарајеву

(Телеграм за „Политику“) Сарајево, 6. јун

Сутра, на дан Светог Јована, биће службена сахрана костију Видовдана (Видовдан, 28. јун (јунаци). Гаврило Принцип, Недељко Чабриновић, Јаков Миловић, браћа Митар и Него Керовић, који су доведени из Терезина у Чешкој, у пратњи Сокола. Поворка започиње у пошти, где ће Лујо Новак одржати говор, према месту где је Гаврило Принцип убио Франца Фердинанда и његову супругу на Видовдан, 1914. На том месту, Василиј Грђић ће говорити о значају Видовданског атентата, праћен хорском представом „Хеј, трубачу“. На гробљу Косево изграђена је посебна гробница, где ће сутра бити положени остаци Гаврила Принципа и његових колега.

Политика, бр. 4384 од 7. јуна 1920

Капела Светог Архангела Михаила и натпис на надгробној плочи

Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити. Видовдански јунаци Недељко Чабриновић, Вељко Чубриловић, Гаврило Принцип, Данило Илић, Него Керовић, Михајло Мишко Јовановић, Јаков Миловић, Богдан Жерајић, Трифко Грабеж, Митар Керовић, Марко Перић. 1914.

Перспектива 3 – Амбивалентна (мешовита или неутрална перспектива)

Плоча у Сарајеву у спомен на атентат 1914.

Фотографија: Michael Buker/Wikicommons.

КАКО ЈЕ ГАВРИЛО ПРИНЦИП ПРЕДСТАВЉЕН У МЕДИЈИМА?

Перспектива 1 – Анти-Принцип

Новински чланак из Сарајевског листа бр. 130, 29. јун (16. јун) 1914. Чланак из владиних новина објављених у Сарајеву за време владавине Аустроугарске монархије, о атентату на Франца Фердинанда. Јулијански календар се користио на том подручју до 1918.

била испуњена најгором горчином. Радост и ведрина изненада су нестали под утиском страшног богоостављеног чина, одневши драгоцене животе надвојводе и наследника Франца Фердинанда и војвоткиње Софије од Хохенберга. (...) У срцу данашње дубоко ражалошћене Босне лежи мртво тело наше наде и понос целе Хабзбуршке монархије. (...)“

Politische Correspondenz (Vienna) – DIE ERMORDUNG DER HRONFOLGERS UND SEINER GEMAHLIN – број 11610 од 30. јуна 1914.

Ова новинска агенција објављује оно што су бечки листови писали другог дана након атентата.

Neuefreie Preace: Атентат је био балканско убиство, крвожедан чин, сличан дивљачком касапљењу. Дакле, ако ово убиство треба да значи да ће ваши владари и престолонаследници увек бити овако дочекивани у Сарајеву, онда би једини одговор могао бити: „Овде смо и остајемо овде“. Сви шефови држава морају размишљати о миру, али не смеју дозволити да се балканска куга даље шири, јер је злочин заразан.

Die Zeit: Тешка сенка пада на Србију. Србији се сада пружа велика и племенита прилика да чини добро за себе и своје сународнике у нашој Монархији. Србија би требало да искористи ову прилику. Након дивљачког српског поступка у Сарајеву, у Београду би требало да буде противудара племенитих Срба.

Никола Д. Тришић, Сарајевски атентат у светлу библиографских података, Веселин Маслеша, Сарајево 1980, 21.

„То су били дани радости, дани узбуђења. Ко их се не сећа? (...) Људи су их радо примили, јер је посета била декоративна, поздравили су их кад су се изненада појавили у Сарајеву, људи су били веома срећни, гледајући свог будућег владара у очи. (...) И коначно, дошао је последњи дан њиховог боравка у Сарајеву - и одједном је чаша радости до врха

“Катастрофа у Сарајеву. Атенат на надвојводу Фрању Фердинанда и војвоткињу од Хохенберга. Са ручном бомбом и Бровнингом. Наследник и његова супруга су убијени. Два атентата. (...) Ухапшени атентатори. Повратак цара.”

Die Illustrierte Kronen Zeitung (највећи аустријски дневни лист, излазио од 1900), 29. јуна 1914.

УРЛ: http://einestages.spiegel.de/hund-images/2009/11/16/96/e70e86700c4437f45762133de62765b5_image_document_large_featured_borderless.jpg.

Перспектива 2 - Про-Принцип

Стенографске белешке, Гаврило Принцип о својим и политичким циљевима Младе Босне.

Идеал омладине: јединство југословенског народа, Срба, Хрвата и Словенаца, али не под Аустријом. У неком облику државе, републике или нечег сличног. Веровао је да ће доћи до револуције ако Аустрија дође у тежак положај. Али за такву револуцију мора се припремити терен, створити расположење. Било је атентата и раније, а атентатори су били хероји наше омладине. Није мислио да буде херој. Желео је само да умре за своју идеју. (...)

Извод из стенографских белешки бечког психијатра Д. Мартина Папенхајма; Принцип о себи, Загреб 1926), у: В. Богићевић, Млада Босна, писма и прилози, Сарајево 1954, 464-465..

Памфлет присталица атентатора. Волимо своје хероје.

Лукића, Зерјића, Дојчића, Чабрињу, Планиншчака, Принципа, јер они су пророци нације, јер су нација! Синови Југославије! Зар не осећате, синови Југославије, да у тој крви лежи наш живот и да је атентат Бог богова нације, јер то доказује да Млада Босна живи. Тамо живи тело притиснуто неподношљивим империјалистичким теретом, живи тело спремно за смрт! (...) У крви је живот расе, у крви је Бог нације! Смрт је претходила Васкрснућу! Атенат је васкрсење Нације. (...) а смрт два хероја је Васкрсење наших срца. О славни, о велики синови и пророци Југославије!

МАНУСКРИПТ пронађен током претреса боравишта Младена Стојановића, ученика завршне године гимназије у Тузли, који је написао на дан Сарајевског атентата, 28. јуна 1914; В. Богићевић, Млада Босна, Сарајево 1954..

Новински чланак у Политици,

Народна библиотека Србије, Онлајн каталог

Крвави сарајевски догађај оставио је сјајан утисак у свим друштвеним слојевима у Београду. Утисак је још дубљи јер из искуства знамо да ће као реакција на овај крвави чин доћи до многих проблема за наше људе у Аустроугарској монархији. (...) Бечка штампа ће, као и увек, писати бедне оптужбе за Србе и Србију. Српска нација биће окривљена јер су убице Чабриновић и Принцип српске националности. Србија ће бити крива јер је један од атентатора, како је саопштено из Сарајева, на саслушању рекао да је раније био у Београду. Обе оптужбе су апсурдне. Нити цела нација може бити одговорна за поступке једног или два појединца, нити Србија може бити одговорна за поступке човека, само зато што је некада живео у Србији. (...)

Политика, бр. 3744, 17. 06. 1914.

Перспектива 3 - Амбивалентна (мешовита или неутрална перспектива)

Престолонаследника аустријског престола убила је, заједно са супругом, босанска омладина, освећујући се за анексију земље. New York Times (амерички дневни лист који непрекидно излази од 1851), 29. јул 1914.

Суђење у Сарајеву

Главна расправа започета је против Принципа, Чабриновића и сарадника, због убиства Франца Фердинанда и његове супруге. Државни тужилац сарајевског суда оптужио је Принципа и двадесет двоје његових сарадника за издају и два убиства с предумишљајем. Поред њих, још тројица су оптужени за саучесништво због скривања оружја набављеног за извршење атентата. Тужилаштво износи поступак завере припадника Народне одбране у Београду и описује путовања завереника и шверц оружја у Босну, како су пронашли саучеснике у Сарајеву и друге детаље о атентату. Тужилаштво наводи поступак завере припадника Народне одбране у Београду и описује иредентистичку заверу српско-националистичких кругова у Београду, која је досезала до самог краљевог двора и системски рад против аустроугарске и хабзбуршке династије у Србији, Хрватској и Босни са циљем да Хрватску, Далмацију, Истру, Босну, Херцеговину и јужну Мађарску, насељене Србима, преузму од Аустроугарске монархије и да ове земље припоје Србији. Завереници Принцип и Чабриновић признали су, како се тврди у једном телеграму из Сарајева, да су били надахнути мржњом према Монархији и српским националистичким осећањима за уједињење свих Југословена, уништавање Аустроугарске и стварање великог српског царства. Због тога су осмислили план за атентат на надвојводу Франца Фердинанда; план који су реализовали.

Политика, бр. 3842, 6. 10. 1914.

Сви плачу

Дворска сцена. 15. октобра.

На крају процеса у Сарајеву, Чабриновић је дао своју изјаву: Искрено, нисмо знали да је преминули био отац, тек смо овде сазнали да има децу. Најдубље смо дирнути последњим речима које је рекао својој жени: Немој умрети! Живи за своју децу. (Цела судница је плакала.) Можда сам ја зликовац, убица. Радите са мном шта хоћете; али кунем се Бо-

гом, само желим да стари цар, деца, у души опросте нама што смо погрешили. Ви, судије, одмах нас пошаљите на смрт. Нисмо устаљени злочинци, већ само преварени дечаки. (Није могао даље да говори од плача.)

Тада је председавајући судија питао оптужене да ли неко жели нешто да каже. Гаврило Принцип је тада стајао, чврст и одлучан (...), румених образа, али смирен, показујући самоконтролу, и енергично је рекао: У овом атентату није било страних подстицаја. Када је Чабриновић то рекао, лагао је, а такође је лагао и државног тужиоца који је то желео да докаже. Нико нас није унајмио! Волели смо свој народ, знали смо околности живљења, добро смо знали све његове невоље! То је истина.

Политика, бр. 3850, 14. 10. 1914.

Зликовац или херој? Сарајево је подељено у односу према надвојводином убици Гаврилу Принципу

100 година након што је радикал босанских Срба убио Аустријанца Франца Фердинанда, град је и даље подељен у његовим поступцима.

За половину града био је национални херој који се борио против империјалног угњетавања и у потпуности заслужује нови парк са својим именом. За другу половину је негативац који је убио трудницу и окончао епоху цветања.

Гаврило Принцип, босанско-српски радикал који је покренуо ланац догађаја који су довели до избијања Првог светског рата, биће централна личност у Сарајеву овог викенда, јер град обележава 100 година од када је 1914. извршио атентат на надвојводу Франца Фердинанда.

Годишњицу обележавају концерти, конференције и изложбе, јер се град истиче као светионик мира након века у коме је повезан са ратом. Али остају оштре поделе, како из најновијег рата између 1992-1995,

у којем је страдало 100 000 људи, а Сарајево претрпело 1425-дневну опсаду од стране српских снага, тако и из догађаја пре 100 година. Принцип остаје поларизујућа личност, коју поштују многи босански Срби, али је муслимани и Хрвати исмевају као убицу.

„Током протеклих 100 година, информације које је свет одавде добијао односиле су се на рат и злочине“, каже Иво Комшић, градоначелник Сарајева. „Сада шаљемо другачију поруку мира, љубави и разумевања.“

Ово је највећи међународни тренутак у Сарајеву од завршетка босанског рата пре скоро 20 година. Низ међународних личности присуствује свечаностима у суботу, укључујући концерт оркестра Бечке филхармоније у новообновљеној градској кући, где је Франц Фердинанд присуствовао пријему непосредно пре атентата и у којој се налазила градска библиотека, уништена од српске артиљерије током рата. Очекују се председници неколико европских земаља. Велика Британија шаље бароницу Варси. Нешто пре поноћи, хор ће певати на Латинском мосту, поред којег је Принцип убио Франца Фердинанда и његову трудну супругу Софију.

Међутим, свечаности бојкотују председник и премијер Србије, који тврде да плоча на градској кући у знак бомбардовања 1992. године и губитка скоро две милиона књига оцрњује српски народ.

Упркос својој поруци добре воље, Комшић председава само делом етнички подељеног града. Деветнаест година након завршетка рата, Босна делује као два „ентитета“, претежно муслиманска и хрватска федерација, и српска република (РС) којом доминирају Срби. Високо аутономна РС је призната мировним споразумом. Многи муслимани то сматрају производом етничког чишћења, док је за Србе њено постојање гарант мира.

Делови главног града леже у РС-у, где администрација Источног (источног) Сарајева

делује одвојено, а два дела нису ни спојена јавним превозом. У хитним случајевима, грађани Источног Сарајева не могу се лечити у општој болници у градском центру, напомиње Комшић, уместо тога морају их одвести 120 миља до Бање Луке, главног града РС.

У Источном Сарајеву, Гаврила Принципа и даље многи хвале као националног хероја који се борио против аустријског угњетавања. Очекује се да ће Милорад Додик, републички премијер, отворити нови парк и назвати га по убици. У доба комунизма, Принцип је сматран револуционарним херојем који се борио за слободу свих јужних Словена, али сада је Босна независна и углавном се Срби држе овог става.

У шик италијанском ресторану на сарајевском булевару који још носи име комунистичког диктатора Тита, Асим Сарајлић, старији посланик муслиманско-националистичке странке СДА, каже да је за муслимане и Хрвате Принцип привео крају златно доба историје под аустријском влашћу.

„Када су Аустријанци први пут окупирани 1878. године, Босанци су одбили да прихвате царство, али за скоро 40 година учинили су за Босну више него што су то чинили сви други владари вековима - градећи железнице, градове и институције. Аустријанци су нам дали много - савремене системе власти, образовања и здравства. За нормалне грађане Сарајева био је Принципов злочин што је убио недужну трудну даму и њеног супруга који су дошли да прославе аустријска достигнућа. Ми смо снажно против митологије Принципа као борца за слободу.“

Али, седећи у кући коју гради у Источном Сарајеву усред ливада ишараних маковима, Небојша Грубач, који је ратовао у српској војсци почетком деведесетих, огорчен је променом у начину на који се Принципови поступци тумаче.

„Покушавају да промене историју“, каже он. „У школи сам научио да је херој, а сада га покушавају насликати као агресора - **** га!“

Он види Принципа и Босну као невинне жртве политике великих сила која је довела до поновљених сукоба.

Упркос разликама у историји - и ратујући против муслимана пре непуне две деценије - Грубач не осећа анимозитет према осталим етничким групама у Босни. Каже да су 80% радова на његовој кући обавили муслимани. Одрастао је у делу града којим данас доминирају муслимани, а и даље је добар пријатељ са муслиманом са којим се играо као дете, а који се током рата борио за босанску страну. Само један од његових познаника муслимана одбија да га поздрави. Али, додаје да и даље постоји страх који спречава уједињену Босну коју би желео да види - и да је нови рат стварна могућност због махинација националистичких политичара.

Једна од ретких светлих тачака последњих година је прво Светско првенство босанске фудбалске репрезентације, иако је тим елиминисан у групним фазама. У једном бару у сарајевском округу Грбавица, неколико јарди од прве линије фронта током опсаде, младобосанци окићени бојама ове земље бодрили су се са стране током њеног последњег меча, наглашене победе над Ираном.

„Да будем искрен, заправо ме није брига за годишњицу“, каже Тарик, 29-годишњи веб дизајнер који ради у британској компанији. „Мислим да је Принцип био кукавица која је убила трудницу. По њему, постоје много веће бригае. Фрустриран недостатком прилика у Босни, посао тражи у Немачкој, где је током рата избегао са породицом.“

*Ендрју МекДовал у Сарајеву, нетак,
27. јун 2014.*

<https://www.theguardian.com/world/2014/jun/27/gavrilo-princip-sarajevo-divided-archduke-franz-ferdinand-assassination>

ДОДАТНЕ ТЕМЕ КОЈЕ СЕ МОГУ ОБРАДИТИ ПРИМЕНОМ ОВЕ СТРАТЕГИЈЕ

- Винстон Черчил
- Наполеон Бонапарта
- Јосиф Висарионович Џугашвили - Стаљин
- Мајка Тереза
- Кристофер Колумбо
- Бенито Мусолини
- белгијски краљ Леополд II
- Михаил Горбачов
- краљица Викторија од Уједињеног Краљевства
- Стефан Бандера
- Катарина Велика

СЛИКА 1 - 1. ОБРАЗАЦ

ПРИКАЗ 1	ПРИКАЗ 2	ПРИКАЗ 3
Како је представљена историјска личност?		
Када и где је створен овај приказ?		
Ко је направио приказ?		
Због чега је приказ направљен на овај начин?		

**Set in stone,
history blinds.
Set in motion,
it opens minds.**

HISTORY TEACHING MATTERS.

Find out how you can make a difference:

sharingeuropeanhistories.eu

An initiative of the Evens Foundation and EuroClio.

